

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНИЙ КРЕДИТ

План

1. Суть міжнародного руху капіталу.
2. Міжнародний кредит як форма міжнародного руху капіталу.
3. Суть і функції міжнародного кредиту.
4. Форми міжнародного кредиту.

Лекція до питання 1. Суть міжнародного руху капіталу

Капітал - це грошові і матеріальні кошти, використовувані в суспільному виробництві з метою отримання прибутку.

Передумови МРК:

1. Відносний надлишок капіталу на внутрішньому ринку або відсутність умов його ефективного використання.
2. Поява нових форм і шляхів ефективнішого застосування капіталу за межею за рахунок:
 - нижчих цін на сировину, матеріали, енергію, транспорт, напівфабрикати і ін.
 - нижчих митних тарифів і пільгових тарифних заходів в країнах-імпортерах капіталу.
3. Можливість стабільного постачання національних підприємств імпортною сировиною.
4. Прагнення забезпечити збереження і чистоту середовища в країнах – експортерах капіталу.

Лекція до питання 2. Міжнародний кредит як форма міжнародного руху капіталу

Основна форма МРК - вивіз капіталу.

Вивіз капіталу – це одностороннє переміщення вартості в товарній або грошовій формі за межу з метою отримання прибутку, відсотка або з іншою метою.

Вивіз капіталу в товарній формі – це експорт машин, устаткування, напівфабрикатів, технологій і т.п.

Вивіз капіталу в грошовій формі – це вивіз валюти і валютних цінностей.

Основні цілі вивозу капіталу:

1. Отримання підприємством прибутку.
2. Отримання відсотків за надання капіталу в грошовій формі.
3. Забезпечення довгострокових політичних і економічних інтересів власників капіталу.
4. Встановлення контролю за діяльністю імпортерів капіталу.

Основні форми вивозу капіталу:

За джерелами походження:

1. Вивіз приватного капіталу – переміщення за межу матеріальних цінностей і грошових коштів, які належать приватним особам (юридичним або фізичним).

2. Вивіз державного капіталу – переміщення за межу матеріальних цінностей і грошових коштів, які належать державі або міжнародним організаціям.

По характеру використання:

1. Вивіз підприємницького капіталу – довгострокові зарубіжні інвестиції, які ведуть до створення за межею філіалів дочірніх підприємств, компаній, СП.
2. Вивіз позикового капіталу – експорт капіталу, який віддається у позику під відсотки (в основному).

Позиковий капітал виступає в 3-х формах:

1. Міжнародний кредит – позики в грошовій або товарній формі, що надаються кредиторами позичальнику в іншій країні на певних умовах.
2. Пільговий міжнародний кредит – міжнародний кредит, що надається на пільгових умовах на тривалий термін, по занижених ставках у відсотках або по безпроцентному кредиту.
3. Дар – це субсидування суб'єкта світового господарства без попередніх умов з метою досягнення довгострокових економічних і політичних інтересів.

Лекція до питання 3. Суть і функції міжнародного кредиту

Міжнародний кредит виник в XIV — XV ст. в міжнародній торгівлі, на зорі капіталістичного способу виробництва, особливо після освоєння морських шляхів з Європи на Близький і Середній Схід, а пізніше — до Америки і Індії, і був одним з «важелів» первинного накопичення капіталу. Об'єктивною основою його розвитку стали вихід виробництва за національні рамки, посилення інтернаціоналізації господарських зв'язків, міжнародне обобществлення капіталу, спеціалізація і кооперація виробництва, НТР.

Міжнародний кредит бере участь в кругообігу капіталу на всіх його стадіях: при перетворенні грошового капіталу у виробничий шляхом придбання імпортного устаткування, сировини, палива; в процесі виробництва у формі кредитування під незавершене виробництво; при реалізації товарів на світових ринках. Міжнародний кредит в тісному зв'язку з внутрішнім бере участь в зміні форм вартості, забезпечує безперервність відтворення, обслуговує всі його фази. Різноманітність окремих фаз відтворення, розбіжність часу і місця вступу до міжнародного обороту реалізованої вартості і необхідних для цієї реалізації платіжних засобів, розбіжність валютного обороту з рухом позикового капіталу визначають взаємозв'язок міжнародного кредиту і виробництва.

Мета МК - отримання максимального прибутку у вигляді відсотка.

Джерелами міжнародного кредиту служать:

- частина капіталу в грошовій формі, що вивільняється в підприємстві;
- грошові накопичення держави і приватного сектора, мобілізовані банками.

Принципи МК:

1. **Терміновість** – надається на певний термін
2. **Поворотність**
3. **Платність**

4. Забезпеченість – гарантії (*матеріальні* – нерухомість і матеріальні цінності і *урядові*)

Суб'єкти МК: держава і групи держав, фірми, банки, страхові компанії, ТНК, міжнародні організації (економічні, валютні, фінансові), державні установи (міністерства, відомства).

Функції міжнародного кредиту

1. Перерозподіл позикового капіталу між країнами для забезпечення потреб розширеного відтворення. Через механізм міжнародного кредиту позиковий капітал прямує в ті сфери, яким віддають перевагу економічні агенти з метою забезпечення прибутків. Тим самим кредит сприяє вирівнюванню національного прибутку в середній прибуток, збільшуючи її масу.
2. Економія витрат обігу у сфері міжнародних розрахунків шляхом використання кредитних засобів (тратт, векселів, чеків, переказів), розвитку і прискорення безготівкових платежів.
3. Прискорення концентрації і централізації капіталу завдяки використуванню іноземних кредитів. Кредит дає можливість розпоряджатися капіталом, власністю і роботою інших країн. Пільгові міжнародні кредити великим компаніям і утруднення доступу дрібних і середніх фірм до світового ринку позикових капіталів надають сприяння посиленню концентрації і централізації капіталу.
4. Регулювання економіки. Міжнародний кредит зіграє подвійну роль в економіці країни. З одного боку, - позитивну, сприяючи прискоренню розвитку продуктивних сил, безперервності процесу відтворення і його розширенню, стимулюючи зовнішньоекономічну діяльність країни, створюючи сприятливі умови для іноземних інвестицій, а також забезпечуючи безперебійність міжнародних розрахунків і валютних відносин. З другого боку, - негативну, загострюючи суперечність ринкової економіки, яка опиняється у форсуванні перевиробництва товарів, перерозподілі позикового капіталу, посиленні диспропорцій суспільного відтворення і конкурентної боротьби за ринки збуту, сфери надбавки капіталу і джерела сировини.

Лекція до питання 4. Форми міжнародного кредиту

Класифікація основних форм МК:

1. За цільовим призначенням:

- Зв'язаний – МК, що має строго цільовий характер:

А) комерційний кредит – на закупівлю товарів або оплату послуг

Б) інвестиційний капітал- на будівництво конкретних господарських об'єктів

- Фінансовий – МК, що використовується по розсуду позичальника на будь-які цілі.

2. По формах уявлення:

- Товарний – МК у вигляді товарів

- Валютний – МК у вигляді валюти

3. По характеру забезпечення:

- Забезпечений МК- капітал, який дається під заставу

Як забезпечення використовуються товари, товаророзпорядчі і інші комерційні і фінансові документи, цінні папери, векселі, нерухомість, інші цінності, іноді золото.

Застава товару для отримання кредиту здійснюється в трьох формах:
тверда застава (певна товарна маса закладається на користь банку);
застава товару в обороті (враховується залишок товару відповідного асортименту на певну суму);
застава товару в переробці (із закладеного товару можна виготовляти вироби, але передаючи їх в заставу банку).

Кредитор може брати в заставу товари, які мають широкі можливості реалізації, і при визначенні розміру забезпечення враховує кон'юнктуру товарного ринку.

Фінляндія в 1963 р., Італія, Уругвай, Португалія (у середині 70-х рр.) використовували міжнародні кредити під заставу частини офіційних золотих запасів, які оцінюються за середньоринковою ціною. Країни, які розвиваються, (особливо на початку 80-х) стали ширше практикувати депонування золота під заставу одержаних іноземних кредитів для погашення своєї зовнішньої заборгованості. Проте позики під заставу золота не набули великого поширення через «негативне заставне застереження», характерне для багатьох міжнародних кредитів: якщо позичальник надасть додаткове забезпечення по інших кредитах, то кредитор може зажадати подібне ж забезпечення по даній позиції. Отже, якщо країна одержить кредит під заставу золота, у неї можуть зажадати золоте забезпечення раніше одержаних позик. Тому деякі країни хочуть продавати золото. Оскільки застава є способом забезпечення зобов'язання по кредитній згоді, то кредитор має право при невиконанні боржником зобов'язання одержати компенсацію з вартості застави.

- Бланковий капітал - міжнародний кредит, який дається без гарантій застави і комерційних документів. Звичайно документом по цьому кредиту служить соло-вексель з одним підписом позичальника. Різновидами бланкових кредитів є контокорент і овердрафт.

4. По суб'єктах надання:

- Приватний - МК, наданий приватними фірмами і банками:

А) Фірмовий приватний кредит - міжнародний кредит, наданий експортером імпортеру у вигляді відстрочення платежу (від двох до семи років) за товари.

Такий кредит застосовується при регулярних поставках і довірчих відносинах між контрагентами.

До фірмових кредитів відноситься також авансовий платіж імпортера. Купівельний аванс (попередня оплата) є не тільки формою кредитування іноземного експортера, але і гарантією ухвалення імпортером замовленого товару (наприклад, криголама, літака, устаткування), який важко продати.

Б) Банківський міжнародний кредит - міжнародний кредит, наданий банками експортерам і імпортерам, під заставу товарно-матеріальних цінностей.

В) Брокерський кредит - проміжна форма між фірмовим і банківським кредитом, при якій брокери запозичують засоби в банках, роль банків при цьому знижується.

- Урядовий - МК, наданий урядовими кредитними установами

- Змішаний - міжнародний кредит, що складається з приватних і державних коштів
- Кредит міжнародних організацій - МК, наданий міжнародними організаціями:

МВФ - міжнародний валютний фонд

МБРР - Міжнародний банк реконструкції і розвитку

ЄБРР - Європейський банк реконструкції і розвитку

Міждержавні кредити надаються на основі міжурядових угод. Міжнародні фінансові інститути обмежуються невеликими кредитами, які відкривають доступ позичальникам до кредитів приватних іноземних банків.

- Емісія цінних паперів - будь-який різновид МК, коли як посередники між позичальниками і кредиторами виступають банки
- Синдикований (консорціумний, від лат. consortium - участь) кредит - це міжнародний кредит, наданий двома і більше кредиторами, тобто синдикатами (консорціумами) банків одному позичальнику. Для надання синдикованого кредиту група банків-кредиторів об'єднує на термін свої тимчасово вільні засоби.

5. По термінах кредитування:

- Надстроковий – міжнародний кредит, видаваний на строк до 1 місяця (на день, ніч, добу, тиждень)
- Короткостроковий – до 1 року або 16 місяців
- Середньостроковий – до 5-7 років
- Довгостроковий – більше 5-7 років

У ряді країн середньостроковими вважаються кредити до 7 років, а довгостроковими — понад 7 роки. Короткостроковий кредит звичайно забезпечує оборотним капіталом підприємців і використовується в зовнішній торгівлі, в міжнародному платіжному обороті, обслуговуючи неторгові, страхові і спекулятивні угоди. Якщо короткостроковий кредит прологірується (продовжується), він стає середньо- і іноді довгостроковим. В процесі трансформації короткострокових міжнародних кредитів у позики на триваліший термін бере участь держава як гаранта. Для задоволення потреб експортерів у ряді країн (Великобританії, Франції, Японії) створена при підтримці держави спеціальна система середне- і довгострокового кредитування експорту машин і устаткування. Довгостроковий міжнародний кредит (практично до десяти-п'ятнадцяти років) надають, перш за все, спеціалізовані кредитно-фінансові інститути державні і напівдержавні. Він призначений, як правило, для інвестицій в основні засоби виробництва, обслуговує до 85% експорту машин і комплектного устаткування, нових форм МЕО (великомасштабні проекти, науково-дослідні роботи, упровадження нової техніки).

6. За джерелами:

- Внутрішнє кредитування - кредитування Зовнішекономбанком або іншими вітчизняними банками зовнішньоторговельних організацій

- Зарубіжне (іноземне) кредитування - кредитні операції зовнішньоторговельного характеру між вітчизняними і іноземними банками і фірмами
- Змішане кредитування зовнішньої торгівлі.

Всі ці форми тісно взаїмозависими і обслуговують всі стадії руху товару від експортера до імпортера, включаючи виробництво експортного товару, перебування його в дорозі, зокрема за межею, а також використання товару імпортером в процесі виробництва і споживання. Чим ближчий товар до реалізації, тим благоприйнятніше, як правило, для боржника умови міжнародного кредиту.

7. Лізинг – форма кредитування, яка виражається в довгостроковій оренді машин і устаткування, дозволяючи підприємствам (орендарям) одержувати у спеціалізованих лізингових компаній (орендодавців) за певну платню в довгострокове користування з подальшим викупом широкий перелік основних засобів виробництва.

Термін лізингу (3-15 років) коротший за термін фізичного зносу устаткування. Після закінчення терміну лізингу клієнт може продовжувати оренду на пільгових умовах або купити майно за залишковою вартістю. У світовій практиці лізингодателем звичайно є лізингова компанія, а не комерційний банк.

У міжнародній практиці розрізняють *експортний і імпортний лізинг*. Угода, по якому лізингова компанія купує устаткування у національної фірми, а потім надає його в оренду за межу орендарю, називається експортним лізингом. При закупівлі устаткування у іноземної фірми і наданні його в оренду вітчизняному орендарю угода називається імпортним лізингом.

8. Факторинг - форма кредитування, яка виражається в інкасуванні дебіторської заборгованості клієнта (покупка спеціалізованою фінансовою компанією або банком всіх грошових вимог експортера до іноземного імпортера в розмірі до 70-90 % суми контракту до настання терміну їх оплати) Факторинг – перепродаж права на стягнення боргів або комерційна операція за дорученням; або перепродаж активів, товарів з метою отримання комісійних.

Факторингова компанія звільняє експортера від кредитних ризиків, а значить, і від витрат по страхуванню кредиту. Стягуючи борги з покупця і приймаючи на себе ризик по кредиту, факторингова компанія виконує функції експортного відділу промислової фірми, комерційного банку і страхової компанії одночасно. Ця форма кредитування для експортера краща, оскільки до посередника (чиннику) переходять облік і стягання боргу з неакуратного платника. Така форма особливо вигідна для фірм з невеликим експортним оборотом, дозволяючи їм уникати кредитних ризиків на неосвоєних ринках. Вартість факторингового кредиту включає відсоток за користування їм, комісію за бухгалтерське обслуговування, інкасування довга і інші послуги. Вона вища, ніж вартість звичної банківської позики. У процентному відношенні до розміру фактично виданих позикових засобів вона може досягати 20%. Слід враховувати, що в неї входить не тільки оплата одержуваного кредиту, але і ціна інших послуг. Крім того, вартість факторингового обслуговування залежить від виду послуг, фінансового положення клієнта і т.п. При визначенні платні за факторинг слід виходити з прийнятого сторонами відсотка за кредит і середнього терміну перебування

засобів в розрахунках з покупцем.

9. *Форфейтинг*- форма кредитування експорту банком або фінансовою компанією (форфейтором) шляхом покупки ними на повний термін наперед обговорених умовах векселів (тратт), інших боргових вимог по зовнішньоторговельних операціях

Форфейтор може тримати їх у себе або продати на міжнародному ринку. Тим самим експортер передає форфейтору комерційні ризики, пов'язані з неплатоспроможністю імпортера. В результаті продажу портфеля боргових вимог спрощується структура балансу фірми-експортера (знижується дебіторська заборгованість) , скорочуються терміни інкасації вимог, бухгалтерські і адміністративні витрати. У обмін на придбані цінні папери банк виплачує експортеру еквівалент їх вартості тими, що є за винятком фіксованої облікової ставки, премії (forfait), стягнутої банком за ухвалення на себе ризику несплати зобов'язань, і разового збору за зобов'язання купити векселі експортера.

Операції по форфейтингу розвинулися на базі так званого безоборотного фінансування, яке з'явилося в кінці 50-х років в Західній Європі.

Техніка і фінансові інструменти, використовувані в операціях по форфейтингу, аналогічні тим, які застосовуються при традиційному обліку торгових векселів банками. Відмінність полягає у тому, що векседавець, тобто експортер, не несе при форфейтингу ніяких ризиків, тоді як при звичному дисконті векселя відповідальність за його несплату боржником відповідно вексельному законодавству багатьох країн зберігається за ним у будь-якому випадку. Джерелом засобів для банків, які беруть участь у форфейтингових операціях, служить ринок євровалют. Тому облікова ставка по форфейтингу тісно пов'язана з рівнем відсотка по середньострокових кредитах на цьому ринку.

Форфейтирування, як правило, застосовується при поставках машин, устаткування на великі суми з тривалою розстрочкою платежу (до 5-7 років)

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «міжнародний кредит». Які його умови та основні функції у світовій економіці?

2. Охарактеризуйте основні форми міжнародного кредиту. В чому полягає особливість міжнародного кредитування, пов'язаного з фінансуванням зовнішньоторговельних операцій країн?

3. Дайте визначення міжнародного ринку позикових капіталів. Охарактеризуйте його основні сегменти з позицій функціональної, інституційної, географічної та валютної структур.

4. Які основні фактори, умови та особливості функціонування євроринків?

5. У чому полягає специфіка позиково-депозитних операцій на євроринках? Які суб'єкти МЄВ є основними учасниками євроринків?

6. Яка роль міжнародних валютно-кредитних і фінансових організацій у процесах міжнародного кредитування?

7. Що таке зовнішній борг? Якими кількісними і якісними показниками можна оцінити ступінь небезпеки зовнішнього боргу для економіки тієї чи

тієї країни?

8. У чому полягає проблема зовнішньої заборгованості? Які можливі варіанти її вирішення для різних країн?

9. Що являє собою криза зовнішньої заборгованості на рівні національних економік? Які існують механізми реструктуризації зовнішніх боргів країн?

10. Охарактеризуйте діяльність Паризького і Лондонського клубів кредиторів. У чому полягає роль цих неурядових інституцій в вирішенні проблем зовнішньої заборгованості країн?

Проблемні питання

1. Який вплив на економіку країн, що розвиваються, та нових незалежних країн здійснює зовнішнє фінансування у формі кредитів? Спробуйте на якісному рівні оцінити динаміку основних макроекономічних співвідношень з різними щорічними обсягами іноземного кредитування та інвестування української економіки.

2. Відомо, що деякі держави скептично ставляться до залучення кредитних ресурсів Міжнародного валютного фонду, надаючи перевагу інвестиційним джерелам зовнішнього фінансування національних економік. Спробуйте, з погляду національних економічних інтересів, визначити та проаналізувати можливі загрози співробітництва країн з цією інституцією кредитного сприяння, зокрема в частині необхідності виконання державами вимог макроекономічної стабілізації, що висуваються МВФ.

3. США на сьогодні є однією з найбільших країн — імпортерів капіталу у світовому господарстві. Які надходження капіталу, на вашу думку, формують зовнішній борг цієї країни?

4. У 1970-х роках внутрішній борг деяких країн, що розвиваються, утворився за рахунок відпливу капіталу (як легального, так і нелегального) внаслідок очікування девальвації національних валют. (Уряди і центральні банки залучали позики в іноземних валютах для підтримки курсів національних валют.) Оскільки відплив капіталів призводить до зростання державного боргу, проте при цьому створюються компенсуючі валютні активи для громадян, які залучають кошти з-за кордону, таким чином, консолідований чистий борг країни в цілому залишається незмінним. Чи означає це, що країни, чий державний борг накопичений за рахунок відпливу капіталу, не мають проблем із заборгованістю? Відповідь обґрунтуйте.

5. Значна частина запозичень, які здійснили країни, що розвиваються, у 1970-х роках припадало на державні компанії. Пізніше в деяких країнах було розпочато процес приватизації, який передбачав продаж державних підприємств приватним особам. Якби процес приватизації було започатковано раніше, які обсяги зовнішніх кредитних ресурсів вдалося б залучити цим країнам?

6. Якщо американський банк акцептує депозит від одного зі своїх закордонних філіалів, то даний депозит підпадає під дію резервних вимог Федеральної Резервної Системи США. Так само резервні вимоги

застосовуються до будь-якої позики, яка надається резиденту США зарубіжним філіалом американського банку, або до будь-яких активів, що купуються філіалом в головного банку. Через які обставини, на ваш погляд, діють подібні процедури?

7. Доведіть, що конкурентна перевага євробанків порівняно з американськими банками зростає в міру зростання відсоткової ставки в США.

8. Після боргової кризи в країнах, що розвиваються, органи регулювання банківської системи США ввели жорсткий контроль за кредитною політикою американських банків і їх зарубіжних філій. Протягом 1980-х років частка американських банків в операціях лондонського фінансового центру постійно знижувалася. Спробуйте встановити зв'язок між цими двома подіями.

Задачі

1. Припустимо, що житель Великобританії, який має доларовий депозит у лондонському банку, вирішує переказати 10 тис. дол. у американський банк. Як дана операція позначиться на пропозиції євродоларів, на платіжних балансах США і Великобританії та на грошових базах двох країн?

2. Компанії необхідне обладнання вартістю 100 тис. дол., яке експлуатуватиметься протягом 5-ти років. Після даного терміну залишкова вартість обладнання становитиме 15 тис. дол. Виробник обладнання пропонує компанії комісію за технічне обслуговування обладнання на суму 5 тис. дол. щорічно. Податки компанії становлять 40 %. Орендодавець забезпечує компанії технічне обслуговування.

Обладнання можна купити і за умови залучення банківського кредиту на суму 85 тис. дол. на 5 років під 15 % річних.

Яка форма кредиту буде вигіднішою для компанії - банківський кредит чи лізинг?

3. Умови здійснення факторної операції такі: вартість — 200 тис. дол.; аванс — 90 %; комісія фактора — 3 %, плюс щомісячний відсоток за аванс — 2 %. Яку суму на рахунок отримає фірма, що продала фактору рахунки?

4. Пряма облікова ставка 10 % за векселем на 1 млн дол. становить 100 тис. дол., при цьому облікова сума — 900 тис. дол. Скільки становитиме дохід форфейтингової компанії (у відсотках річних), якщо вексель буде погашено протягом одного року?

5.

Тематика індивідуальних завдань

1. Міжнародний кредит як вираження інтернаціоналізації фінансово-кредитної сфери.

2. Джерела зовнішнього фінансування країн з перехідною економікою.

3. Вплив кредитного капіталу на ринкові перетворення в пост соціалістичних країнах.

4. Диверсифікація сучасних форм міжнародного кредитування.

5. Синдикований кредит у сучасній практиці міжнародного кредитування.

6. Сучасний ринок єврокредитів: особливості та закономірності розвитку.

7. Роль МВФ в регулюванні сучасних фінансово-кредитних відносин.

8. Міждержавне та наднаціональне регулювання валютно-кредитних відносин.

9. Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями.

10. Роль Паризького і Лондонського клубів кредиторів у вирішенні проблем зовнішньої заборгованості країн.

11.

Завдання для модульного контролю

1. Поняття, умови та функції міжнародного кредиту.

2. Класифікація форм міжнародного кредиту.

3. Сутність, закономірності розвитку та структура світового ринку позичкових капіталів.

4. Кредити міжнародних валютно-фінансових організацій та їх роль у розвитку національних економік.

5. Зовнішня заборгованість: критерії оцінки та діючі механізми реструктуризації зовнішніх боргів країн.

Список літератури

1. Бровков С. М., Руденко Л. В. Валютно-фінансові механізми і міжнародному бізнесі. — К.: ТОВ «Агентство Україна», 2001.

2. Долженкова Л. Роль экстренного кредитования в стабилизации международной валютно-кредитной системы // Рынок ценных бумаг. — 2002. — № 17. — С. 62—67.

3. Киреев А. П. Международная экономика: В 2-х ч. Часть 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. — М.: Международные отношения, 1997. — С. 157—190.

4. Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. — К.: АртЕк, 2002. — С. 113—140.

5. Козик В. В., Папкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник. - К.: Знання-Прес, 2000. -С. 160—170.

6. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Учебник / Под ред. Красавиной Л. Н. — М.: Финансы и статистика, 2002.

7. Минц В. Принципы оценки эффективности кредитов Всемирного банка (на примере жилищного займа) // Вопросы экономики. -2002. -№3. — С.86—98.

8. Рокоча В. В., Румянцев А. П. та ін. Міжнародна економіка: Підручник. _ к.: Знання-Прес, 2003. — С. 138—146.

9. Руденко Л. В. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства: Підручник. - К.: Лібра, 2002. -С. 163—247.

10. Світова економіка: Підручник / Філіпенко А. С., Рогач О. І.,

Шнирков О. І. та ін. — К.: Либідь, 2000. — С. 136—139.

11 Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. Лук'яненка Д. Г. - - К.: КНЕУ. 2001. — С. 385-430.

12. *Трифонов С. В.* Використання кредитних коштів міжнародних фінансових організацій для реалізації проектів муніципального розвитку міст України // Фінанси України. — 2000. — № 12. — С. 34—45.

13. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / Філіпенко А. С., Будкін В. С., Гальчинський А. С. та ін. — К.: Либідь, 2002. — С. 425—464.

14. *Шуркалин А. К.* Проектное финансирование как эффективная форма международного кредитования // Финансовый менеджмент. — 2003. -№2. — С. 56—62.